

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Національний університет «Запорізька політехніка»

Кафедра «Іноземна філологія та переклад»

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Декан гуманітарного факультету

Микола ДЄДКОВ

2024 року

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОК9 Вступ до загального та германського мовознавства

освітня програма (спеціалізація) «Германські мови та літератури (юридичний переклад включно)», перша – англійська»

спеціальність 035 Філологія

галузі знань 03 Гуманітарні науки

ступінь вищої освіти бакалавр

2024 рік

програма з дисципліни «Вступ до загального та германського мовознавства»

спеціальності 035.041 «Германські мови та літератури (юридичний переклад включно), перша мова – англійська»

за освітньою програмою «Германські мови та літератури (переклад включно)»

Розробник: Анатолій ПРИХОДЬКО, професор, доктор філологічних наук, професор кафедри «Іноземна філологія та переклад»

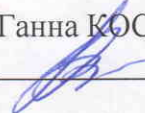

Програма погоджена:

В.о. завідувачки кафедри
«Іноземна філологія та переклад»

Наталія ЖУКОВА
_____ 2024

Гарант освітньої програми

Ганна КОСТЕНКО
 _____ 2024

Схвалено науково-методичною комісією гуманітарного факультету
(найменування факультету)

Протокол від «21» серпня 2024 року № 1

Голова науково-методичної комісії

Микола ДЄДКОВ
_____ 2024

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Обов'язковий освітній компонент	
Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський) рівень
Ступінь вищої освіти	Бакалавр
Галузь знань	035 Філологія
Спеціальність	03502 Германські мови та літератури (юридичний переклад включно) /перша мова – англійська
Обмеження щодо форм навчання	Без обмежень

Найменування показників	Характеристика навчальної дисципліни	
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	3	
Модулів	1	1
Змістових модулів	2	2
Семестр	1	1
Загальна кількість годин	90	
із них аудиторних:	28	6
лекції:	14	4
практичні:	-	-
лабораторні:	-	-
семінарські	14	2
самостійна робота	62	84
Індивідуальні завдання	-	-
Курсова робота (проект)	-	-
Форма контролю	екзамен	екзамен

2. МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою викладання навчальної дисципліни "Вступ до загального та германського мовознавства" є ознайомлення здобувачів вищої освіти з основними поняттями про мову, її рівні, структуру та функціонування, їх підготовка до вивчення відповідних нормативних курсів з теорії мови – теоретичної фонетики, теоретичної граматики, лексикології, стилістики, історії мови тощо.

3. ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Основними завданнями вивчення дисципліни є ознайомлення студентів з сучасним станом осмислення лінгвістичним загалом природної мови, з основними поняттями мовознавства, а також з характерними рисами групи германських мов у складі індоєвропейської мовної сім'ї.

4. ПРЕ- І ПОСТРЕКВІЗИТИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Передумовами вивчення дисципліни є успішне засвоєння курсів, які складають шкільну філологічну підготовку (рідна та іноземна мова, українська та зарубіжна література). Теоретичний курс "Вступ до загального та германського мовознавства" належить до тих лінгвістичних дисциплін, які закладають основи підготовки філологів-германістів. Призначений для студентів I курсу, цей курс покликаний ознайомити студентів з основами науки про мову - зокрема, теоретичною фонетикою, теоретичною граматику, лексикологією, історією мови, стилістикою тощо. Загальні та фахові компетенції, а також знання і навички, набуті під час опанування цих дисциплін, будуть корисні впродовж всього подальшого навчання – зокрема, для написання курсових робіт і кваліфікаційної роботи магістра, для підготовки тез наукових доповідей і наукових статей.

5. ХАРАКТЕРИСТИКА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Згідно з вимогами *Стандарту вищої освіти* [Наказ МОН України № 896 від 20.06.2019] та *Освітньо-професійної програми* [Запоріжжя: НУЗІП, 2024] здобувачі першого (бакалаврського) рівня вищої освіти мають набути таких **компетентностей**:

- **інтегральна компетентність (ІК)**

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми в галузі лінгвістики, літературознавства, перекладу і міжкультурної комунікації у процесі професійної діяльності або навчання, що передбачає проведення наукових досліджень і характеризується комплексністю та невизначеністю умов і вимог.

- **загальні компетентності (ЗК)**

ЗК-3. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК-4. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК-5. Здатність учитися й оволодівати сучасними знаннями.

ЗК-6. Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК-7. Уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК-8. Здатність працювати в команді та автономно.

ЗК-10. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК-11. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК-12. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

● **спеціальні (фахові) компетентності (СК)**

СК-8 Здатність вільно оперувати спеціальною термінологією для розв'язання професійних завдань.

СК-10 Здатність здійснювати лінгвістичний, літературознавчий та спеціальний філологічний (залежно від обраної спеціалізації) аналіз текстів різних стилів і жанрів.

СК-11 Здатність до надання консультацій з дотримання норм літературної мови та культури мовлення.

● *програмні результати навчання*

ПРН-2. Ефективно працювати з інформацією: добирати необхідні дані з різних джерел, зокрема з фахової літератури та електронних баз, критично аналізувати й інтерпретувати її, впорядковувати, класифікувати й систематизувати.

ПРН-3. Організовувати процес свого навчання й самоосвіти.

ПРН-5. Співпрацювати з колегами, представниками інших культур та релігій, прибічниками різних політичних поглядів тощо.

ПРН-6. Використовувати інформаційні й комунікаційні технології для вирішення складних спеціалізованих задач і проблем професійної діяльності.

ПРН-7. Розуміти основні проблеми філології та підходи до їх розв'язання із застосуванням доцільних методів та інноваційних підходів.

ПРН-8. Знати й розуміти систему мови, загальні властивості літератури як мистецтва слова, історію мов і літератур, що вивчаються, і вміти застосовувати ці знання у професійній діяльності.

6. ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1. Вступ до загального мовознавства

Тема 1. Мовознавство і мови світу.

Тема 2. Походження і розвиток мови.

Тема 3. Знакова природа мови та її функції.

Тема 4. Письмо, графіка та орфографія.

Тема 5. Фонетична (під)система мови.

Тема 6. Лексико-семантична (під)система мови.

Тема 7. Граматика: морфологічна та синтаксична (під)системи мови.

Змістовий модуль 2. Вступ до германського мовознавства

Тема 8. Основні відомості з історії стародавніх германців.

Тема 9. Давньогерманські племена, їх міграція та "варварські королівства".

Тема 10. Історія германської писемності. Основні пам'ятки дг мов.

Тема 11. Система вокалізму і консонантизм удг мов.

Тема 12. Синтаксис, словотвір і лексичний склад мов.

Тема 13. Основні риси граматичного ладу дг мов.

Тема 14. Сучасні германські мови на політичній карті світу.

7. ОРІЄНТОВНИЙ РОЗПОДІЛ НАВЧАЛЬНОГО ЧАСУ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	пр	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовий модуль 1												
Змістовий модуль 1. <i>Вступ до загального мовознавства</i>												

Тема 1. Мовознавство і мови світу.	8	2				6	4	2				2
Тема 2. Походження і розвиток мови	4		2			2	4					4
Тема 3 Знакова природа мови та її функції	4	2				2	6					6
Тема 4. Письмо, графіка і орфографія	6		2			4	6					6
Тема 5. Фонетична (під)система мови	8	2				6	6					4
Тема 6. Лексико-семантична (під)-система мови	6		2			4	8					8
Тема 7. Граматика: морфологічна і синтаксична (під)-система мови	8	2				6	6		2			6
<i>Разом за ЗМ 1</i>	<i>44</i>	<i>8</i>	<i>6</i>			<i>30</i>	<i>40</i>	<i>2</i>	<i>2</i>			<i>36</i>
Змістовий модуль 2. Вступ до германського мовознавства												
Тема 8. Основні відомості з історії давніх германців	4	2				2	10	2				8
Тема 9. Давньогерманські племена, їх міграція та становлення державності	8		2			6	8					8
Тема 10. Історія германської писемності.	12	2				8	12					12
Тема 11. Система вокалізму і консонантизму дг мов	8		2			6	6					6
Тема 12. Синтаксис, словотвір, лексичний склад дг мов	6	2				4	6					6
Тема 13. Основні риси граматичного ладу дг мов.	8	2				6	8					8
Тема 14. Сучасні германські мови на карті світу			2									
<i>Разом за ЗМ 2</i>	<i>46</i>	<i>8</i>	<i>6</i>			<i>30</i>	<i>50</i>	<i>2</i>				<i>48</i>
Усього годин	90	16	12			62	90	4	2			84

8. Види навчальних занять та їх орієнтовний зміст

№	Тема	Вид	Орієнтовний зміст
1	Мовознавство і мови світу	лекц.	Предмет мовознавства. Зміст і основні завдання загального мовознавства. Людська мова і конкретні мови світу. Конкретне і загальне мовознавство. Синхронія і діяхронія. Загальна характеристика мов світу. Порівняльне вивчення мов. Генеалогічна класифікація мов. Типологічне вивчення мов і ти-

			пологічна класифікація мов. Соціолінгвістична класифікація мов. Інші типологічної класифікації.
2	Походження і розвиток мови	<i>сем.</i>	Проблема походження мови. Закономірності розвитку мов. Специфіка розвитку різних рівнів мовної структури. Розвиток і існування мов у різні історичні епохи. Причини мовних змін. Мовні контакти. Розвиток лексичного складу мови (історизми, архаїзми, неологізми, запозичення, табу, евфемізми). Розвиток граматичної системи мови. Розвиток фонетичної системи
3	Знакова природа мови та її функції	<i>лекц.</i>	Природа і функції мови. Мова та інші засоби спілкування. Мова і суспільство. Мова і мислення. Мова і мовлення. Мова як семіотичний феномен. Знаковий характер мови. Типологія знаків. Система і структура мови. Основні одиниці мови та їх функції. Парадигматичні, синтагматичні та епідигматичні відношення між мовними одиницями.
4	Письмо, графіка та орфографія	<i>сем.</i>	Мова і значення письма в історії суспільства. Передумови виникнення письма. Етапи і форми розвитку графічного письма. Письмо. Предметне письмо. Піктографія. Ідеографія та словесно-звукове письмо. Графіка. Орфографія та її принципи.
5	Фонетична (під)система мови	<i>Лекц.</i>	Три аспекти вивчення звуків. Акустика звуків. Артикуляційний апарат. Фонетика як наука про звук. Голосні та приголосні. Звукові зміни (комбінаторні та позиційні). Фонологія як наука про фонему. Звук і фонема. Фонема та її алофони. Фонетичне членування мовленнєвого потоку (склад, наголос, дифтонги, інтонація). Фонетична транскрипція.
6	Лексико-семантична (під)система мови	<i>сем.</i>	Слово та його значення. Слово і лексема. Лексико-семантичні категорії (полісемія, омонімія, паронімія, синонімія, антонімія, гіперо-гіперонімія, конверсія). Лексико-семантична система мови. Словниковий склад мови. Фразеологія. Лексикографія.
7	Граматична система мови	<i>лекц.</i>	Предмет і склад граматики. Граматичні значення і граматичні категорії. Морфема і морфеміка. Морфемний склад слова. Афіксація. Словотвір. Синтетичні граматичні способи. Синтаксис. Словосполучення та речення. Речення та висловлення. Частини мови і члени речення. Граматичне і актуальне членування речення. Функціональна граMATика.
8	Основні відомості з історії стародавніх германців	<i>сем.</i>	Індоевропейська мова та індоевропейці. Теорія походження германських мов, розуміння терміна "германці", критика теорії "німецької раси"). Історико-літературні джерела даних про давніх германців. Германці та римляни. Економічний та суспільний лад давніх германців. Робота Ф. Енгельса "До історії давніх германців". Звичаї, культура, релігійні уявлення й обряди, міфологія давніх германців.
9	Давньогерманські племена	<i>лекц.</i>	Класифікація германських племен за Плінієм Старшим і Ф. Енгельсом. Північні германці (гіллевіони). Східні германці. Західні германці: а) інгевонські племена, б) істевонські племена (франкські племена), в) герміонські племена. Велике переселення народів і утворення держав. Франкські держави Меровінгів і Каролінгів. Давні германські мови. Найда-

			вніші відомості про мову германських племен. Перші германські запозичення з інших індоєвропейських мов.
10	Історія германської писемності. Пам'ятки дг мов	сем.	Свідчення про германські мови в дописемний період. Історія германської писемності: рунічне письмо, готське (вulfіліанське) письмо, поширення і роль латинського алфавіту в історії германської писемності. Найважливіші пам'ятники давньогерманської писемності (загальна характеристика, пам'ятники давньоісландської, давньоанглійської, давньоверхньонімецької та давньосаксонської писемності). Готська мова.
11	Система вокалізму і консонантизму дг мов	лекц.	Динамічний наголос удг мовах. Загальноєвропейські риси в системі голосних фонем дг мов. Якісні відмінності (зсув) індоєвропейських голосних у звуковій системі германських мов: Якісні та кількісні зміни голосних у германських мовах. Аблаут як спонтанне чергування голосних. Умлаут як регресивна асиміляція голосних. Порівняльна характеристика іє. і герм. консонантизму. Закон Я. Грімма. Закон К. Вернера. Ротацізм. Гемінація. Закон Хольцманна.
12	Синтаксис, словотвір і лексичний склад дв.-герм. мов	сем.	Основні риси синтаксичного ладу дг мов. Типи і види словотворення в дг мовах. Давньогерманська лексика: спільноіндоєвропейська лексика, германо-інофонні лексичні паралелі. Спільногерманський словник. Стилїстичне розшарування словника дг мов.
13	Основні риси граматичного ладу дг мов	лекц.	Морфологічна структура слова в іє. мові Загальноіндоєвропейські риси в системі германського імені. Частини мови. Морфологічна структура слова в дг мовах. Система іменних основ. Іменник і його морфологічні категорії. Загальна характеристика дієслівної системи в дг мовах. Морфологічна класифікація дієслів. Сильні та слабкі дієслова та їхні класи. Претерито-презентні та неправильні дієслова та їх класи. Непersonal forms дієслова. Граматичні категорії дг дієслова.
14	Сучасні германські мови на політичній карті світу	сем.	Основні лінгворелевантні характеристики сучасних герм. мов. Загальна та порівняльна характеристика сучасних герм. мов. Найважливіші риси їх будови. Західноскандинавські мови та їх історія. Східноскандинавські мови та їх історія. Західногерманські мови та їх історія: німецька, ідіш, нідерландська, африкаанс, англійська, фризська та їх історія.

9. МЕТОДИ ТА ФОРМИ КОНТРОЛЮ

Методи контролю: усний контроль (опитування на семінарських заняттях, а для заочної форми навчання – на усному заліку), письмовий (підготовка матеріалів у формі тез відповідно до стандартних вимог до оформлення), а також методи самоконтролю і самооцінки. Форми контролю: усні відповіді за темами семінарських занять; предметно-тематичний Moodle-тест; екзамен (комбінована усно-писемна форма).

10. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Відповідно до Положення про організацію освітнього процесу в НУ «Запорізька політехніка» система контролю знань з дисципліни передбачає поточний, рубіжний та підсумковий і семестровий контроль.

Поточний контроль проводиться під час семінарських занять. Для поточного контролю враховується відвідування студентами лекційних і семінарських занять і активність роботи на семінарських заняттях, у т.ч. і якість відповідей, а також участь у дискусіях. Активність на семінарі оцінюється від **1 до 5 балів**, які приплюсовуються до балів за відвідування.

Рубіжний (модульний) контроль – контроль знань студентів після вивчення логічно завершеної частини навчальної програми. Таких логічних частин дві: ЗМ-1 і ЗМ-2. Максимальна кількість за кожний із них складає **25 балів**. Сума балів за обидва модулі максимально складає **50 балів**.

Підсумковий контроль з дисципліни проводиться у вигляді Moodle-тесту, складеним на основі пройденого матеріалу. Максимальна кількість балів за тест – **25**.

Семестровий контроль (екзамен) з дисципліни проходить у два етапи.

• етап перший: 1) сума балів за поточний і рубіжний контроль (**50 балів**) плюс 2) кількість балів за підсумковий контроль, Moodle-тест (**25 балів**) плюс відповідь на екзамені (макс. **25 балів**). Якщо загальна сума цього дорівнює або перевищує 60 балів (позитивний результат), екзамен вважається складеним (якщо студент погоджується з оцінкою);

• етап другий:

- якщо сума балів 1-го етапу складає 59 і менше балів, студент має скласти **усний екзамен повторно**.

- якщо студент бажає покращити позитивний бал, отриманий за результатами 1-го етапу, він має **право додатково скласти екзамен усно**.

Поточне тестування та самостійна робота														Moodle- тест	Екзамен	Оцінка
Змістовий модуль 1							Змістовий модуль 2									
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	T13	T14			
3	4	3	4	3	5	3	4	3	4	3	4	3	4	25	25	60-100

T1, T2 ... T14 – теми змістових модулів.

Контроль знань здобувачів вищої освіти заочної форми навчання здійснюється шляхом виконання та подальшого захисту контрольної роботи у вигляді відповідей на питання, що стосуються змісту роботи (40 балів за контрольну роботу та 20 балів за усний захист). Додатково (40 балів) вони отримують за відповіді на питання, що охоплюють програму курсу.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою	
	для екзамену, курсової роботи, практики	для заліку
60 – 100	60 – 100	зараховано
1-59	незадовільно	не зараховано

11. ПОЛІТИКА КУРСУ

Під час навчання студенти зобов'язані дотримуватися академічної доброчесності:

- виконувати навчальні завдання, завдання поточного та підсумкового контролю;
- дотримуватися норм законодавства про авторське право;
- брати активну участь у навчальному процесі;
- не запізнюватися на заняття, не пропускати заняття без поважних причин;
- самостійно і своєчасно вивчати матеріал пропущеного заняття;
- давати достовірну інформацію про результати власної навчальної діяльності.
- бути терпимим і доброзичливим до однокурсників та викладачів.

12. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

1. Стандарт вищої освіти за спеціальністю 035 «Філологія» галузі знань 03 «Гуманітарні науки» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти. Наказ МОН України № 896 від 20.06.2019. <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2019/06/25/035-filologi-ya-bakalavr.pdf>

2. Освітньо-професійна програма «Германські мови та літератури (переклад включно)» підготовки бакалавра зі спеціальності 035 «Філологія» випускника НУ «Запорізька політехніка». – Запоріжжя, 2024. – 16 с. [Затвердж. ВР 6.12.2021 р., пр. № 3]

3. Методичні матеріали до семінарських занять з дисципліни "Вступ до загального та германського мовознавства" для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня за освітньою програмою «Германські мови та літератури (переклад включно)» / Укл.: А.М. Приходько. Запоріжжя : ЗНТУ, 2024. 48 с.

13. ПЕРЕЛІК НАВЧАЛЬНОЇ, НАУКОВОЇ ТА ДОВІДКОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Жлуктенко Ю.О., Яворська Т.А. Вступ до германського мовознавства. – К.: Вища школа, 1986. – 230 с.

Кочерган М.П. Вступ до мовознавства. – К.: Академія, 2000. – 367 с.

Левицький Ю.М. Мови світу: Енциклопедичний довідник. – Львів, 1998.

Левицький В.В., Кійко С.В. Практикум до курсу "Вступ до германського мовознавства". – Вінниця: Нова книга, 2003. – 192 с.

Arntz H. Handbuch der Runenkunde. – Halle/Saale: Niemeyer, 21944 с.

Hutterer C.J. Die Germanischen Sprachen. Ihre Geschichte in Grundzügen. Budapest: Akademiai KIOD, 1975. – 543 S.

14. РЕКОМЕНДОВАНІ ІНФОРМАЦІЙНІ ДЖЕРЕЛА

1. Репозитарій НУ "ЗП" <http://eir.zp.edu.ua/handle/123456789/386>

2. Бібліотека НУ "Запорізька політехніка" <http://library.zp.edu.ua/>

3. WooEnglish - learn english through: story <https://www.youtube.com/@WooEnglish>

4. Класифікація германських мов URL: <https://www.youtube.com/watch?v=Tl9xMazZmes&list=PL9WVnHsZYebOZhLL0URHWKeGQ8uFfhksK>

5. Beowulf in Old English | Prologue #shorts URL: <https://www.youtube.com/watch?v=KVVoljAkfY1M&list=PL9WVnHsZYebORPchLIrMM4QImTFWLDpRA>